

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Polemica

Burghaber, Adam

Fribvrgi Helvetiorvm, 1678

XVI. De Unitate Ecclesiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72462)

attribuunt tōti per Synedochē: vel vocant Ecclesiam Sanctam ob ejus leges, Sacramenta &c: vel loquuntur nonnunquam de particulari aliqua anima in charitate perfecta: vel denique ea, quæ dicunt, referunt ad Ecclesiam Christi secundum statum alterius vitæ, ut notat D. Augustinus lib. cont. Donatist. post Collat. c.7. qui cum interdum solis Sanctis nomen veræ Ecclesiæ tribuere videtur in libris de Baptismo, nihil tamen aliud vult, quam gratias Ecclesiæ concessas tantum in utilitatem Sanctorum prædestinatorum finaliter cedere, quod est verissimum; alibi verò communem doctrinam Catholicorum de bonis & malis in Ecclesia Christi existentibus sæpe sæpius inculcat præcipue contra Donatistas. Cæterum quod inter Pontificios disceptetur, an hæretici, Schismatici, Catechumeni, Excommunicati &c. sint membra veræ Ecclesiæ, id salvâ fit charitate, cum omnes aliquatenus ad Ecclesiam spectent, ut ex ijs, quæ supra diximus, constat, ubi etiam mentem nostram exposuimus.

XLII. Ad 5. Confirmationem ex dilutione similitudinum sumptam. Respond. Prædictas similitudines malè in alium sensum ab hæreticis detorqueri. Contra primam de area afferunt D. August. qui Epistolâ 48. eam explicans pro toto mundo ait, *Ecclesiam in frumentis dominicis conservatam esse.* Verum S. Pater loquitur ibi non de quovis tempore Ecclesiæ, sed solum persecutionis Arianae, quo tempore paleis, hoc est, infirmioribus Christianis hæreseos vento abreptis solum frumentum, hoc est, solidi Christiani in fide perstiterunt, & in Ecclesia reservati fuerunt. Interim non negat, prius fuisse, aut postea futuras in Ecclesia paleas.

XLIII. Contra secundam de Sagena iterum afferunt S. Augustinum ibidem pro toto mundo eam explicantem his verbis: *Ecclesia intra sagenam dominicam cum alijs piscibus nata;* ubi distinguit Ecclesiam à malis piscibus, eamque tantum ex bonis piscibus constituit. Verum, ut notat Maldonatus in hunc locum Matthæi. S. Pater non alio frequentius, nec alio fortius argumento refellit Donatistas, solum Bonos in Ecclesia ponentes, quam quod Ecclesia sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti comparetur. Quapropter in verbis allatis S. Augustinus non distinguit Ecclesiam ut totum à toto, sed ut partem à parte, quas ambas Ecclesia intra se continet; qui enim diceret: iste homo habet brachium longius, non negaret, istud licet brevius brachium nihilominus esse partem illius hominis. Cæterum S. Doctor suam mentem clarissimè prodit Lib. Quæst. Evangel. supra Matth. q. 11. ubi hæc habet: *in illa planè sagena, quâ concluduntur & mali & boni pisces, non absurdè mali Catholici intelliguntur; aliud enim est mare, quod magis istum mundum significat: aliud sagena, quæ unius fidei vel unius Ecclesiæ homines ostendere videtur.*

XLIV. Contra tertiam de regali Epulo afferunt D. Hilarius de Ecclesia triumphante id interpretantem in cit. cap. Matth. Verum in regnum Calorum nihil introibit coquinatum Apoc. 21. v. 27. Sicut tamen in hoc epulo accubuit homo fordide vestitus. Ut igitur similitudo sit apposita, Tirinus distinguit illam in duas partes; prima continet apparatus & accubitus ad mensam, quæ spectat ad Ecclesiam Militantem, ex qua nos argumentati sumus; altera, quæ ciborum apposi-

tionem & fruitionem continet, ad Ecclesiam triumphantem pertinet, de qua locutus est Hilarius.

XLV. Contra quartam de decem Virginibus afferunt etiam D. Hilarius eam pro toto mundo explicantem. Verum multò probabilior est aliorum Patrum sententia, qui tum hanc similitudinem, tum alias: de domo, in qua sunt omnis generis vasa. 2. ad Timoth. 2: de arca Noë 1. Petri, 3: de grege non solum oves sed etiam hædos completionem Matth. 25: de Regno subditos nobiles, & ignobiles habente &c. interpretantur de Ecclesia & Fidelibus solum; Nam omnes virgines accensis lampadibus, id est, fide fuerunt instructæ: in arca omnes fidem habuerunt, in gregis separatione & hædorum abiectione nulla fit mentio fidei, sed solum bonorum operum neglectus objicitur. Per domum, in qua sunt vasa aurea & argentea, Sanct. Aug. Lib. 4. de Baptismo c. 12. expressè intelligit Ecclesiam, in qua illustres & constantes in fide vocantur vasa aurea: fragiles verò & infirmi vasa fictilia. Videri potest Tirinus.

XLVI. Sed cur Deus voluit Ecclesiam suam committere ex bonis & malis; si enim solos sanctos & prædestinatos vocasset, utique Ecclesia fuisset multò pulchrior, & ejus Nomine dignior? Resp. Divinam Sapientiam hujus dispositionis multas causas habuisse ad ejus gloriam & honorem pertinentes; etenim hæc mixtura bonorum & malorum utrisq; prodest. Causas illas conantur ex S. Scriptura eruere, Patres & Concionatores, Cur autem Deus hos voluerit bonos: illos fieri malos permiserit ac toleraverit, nihil aliud occurrit dicere, quam illud Pauli ad Rom. 11. v. 33. *O altitudo Sapientia & Scientia Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles via ejus!*

CONTROVERSIA XVI.

DE UNITATE ECCLESIAE,

Idimus, quid Ecclesia denotet, & quæ comprehendat Membra. Porro videndum, qualis sit, & quibus dotibus prædita. Nam cum plures sint Ecclesiæ: in sola autem vera salvari homines possint, ista certas habere debet qualitates, quibus ab alijs falsis Sectis differat, & ex ijs dignoscatur. Tales autem dotes peculiare & præstantiora epitheta quatuor tribuuntur Ecclesiæ Veræ à Concilio Nicæno in Symbolo: *Credo Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.* Hisce aliunde ex S. Scriptura & Patribus quinque alia Elogia accedunt; nimirum quod vera Ecclesia sit *Visibilis, Infallibilis, Perpetua, Miraculis, & Martyrum constantia Clara.* Unde conficiuntur novem Qualitates sequentibus Controversijs explicandæ, & defendendæ, è quibus Primæ Titulum jam possuimus, *Unitatis* scilicet, de qua unitate & Schismate fusissimè DD. de Walenburg Tom. 1. à fol. 1038. per 7. libros. Nos juxta propositum nostrum omnia intra gratæ brevitatatis limites complectemur.

PARS PRIOR

DOCTRINA CATHOLICORUM.

I. Aliud est, Ecclesiam esse Unicam, aliud esse Unam; cum hæc prædicata diversas habeant Significationes; etenim quilibet homo est unus, non tamen unicus, cum præter ipsum etiam alij dentur. Erit ergo Ecclesia unica, si præter illam nulla sit vera salvifica Ecclesia: una autem erit, si per consensum fidei non sit scissa in plures sectas diversa credentes.

II. *Doctrina Prima.* Vera Christi Ecclesia est Unica. Ita omnes Catholici, & habetur in professione Fidei, quam omnes juxta Concil. Trid. emittere debent, qui convertuntur ad fidem, vel ad certa Ecclesiæ officia assumuntur: *Hanc veram Catholicam fidem &c. extra quam nemo salvus esse potest, &c. profiteor.* item in Symbolo D. Athanasij: *quicunq; vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem &c.* Probatum auctoritate. S. Scriptura comparationem facit cum Arca Noë, præfertim 1. Petri 3. v. 20. ubi dicitur de Arca Noë, quod pauci, id est, octo anime salva facte fuerint, omnibus extra arcam pereuntibus, sic etiam, qui extra Ecclesiam Christi sunt. Unde pulchrè D. Cyprian. Lib. de unitate Ecclesiæ ait: *quisquis ab Ecclesia segregatus adulterè conjungitur, à promissis Christi separatur, nec perveniet ad præmia: qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est; habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem: si potuit evadere quispiam, qui extra arcam Noë fuit, & qui extra Ecclesiam fuerit, evadet. Monet Dominus & dicit, qui non est mecum, adversus me est, & qui non mecum colligit, spargit, qui pacem Christi & concordiam rumpit, adversum Christum facit.*

Eadem Scriptura passim Ecclesiam Christi vocat unam Sponsam, unam Matrem, unam Domum, unum Corpus, cujus Caput est Christus, & omnis Ecclesia ipsius membra. Quod confirmans D. August. Lib. 1. cap. 1. de unitate Ecclesiæ sic scribit: *Ecclesia Christi Corpus est, sicut Apostolus dicit, pro corpore ejus, quod est Ecclesia; unde utique manifestum est, qui non est in membris Christi, Christianam salutem habere non posse.* Ibidem cap. 19. ad ipsam, inquit, salutem & vitam æternam non pervenit, nisi qui habet Caput Christum, habere autem Caput Christum nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia. Consonat Chrysost. Hom. 11. in Epist. ad Ephes. dicens, nihil Deum equè irritat, atque divisam esse Ecclesiam; etiamsi bona fecerimus innumerabilia; non minores, quam qui ejus corpus discindunt, penas dabimus &c. Et Joan. 15. v. 6. dicit Christus: *Si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palme, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent &c.* Quid est foris, nisi extra Ecclesiam? unde Apoc. 32. v. 15. dicitur: *Canes foris &c.* Sic etiam Apostolus ad Philippenf. 3. v. 2. Judaizantes vocat canes, ajens, *videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.* Quia lace-rant corpus Ecclesiæ, nec possunt ulli in Christo manere, qui non manent in ipsius Corpore, quod est Ecclesia.

III. Confirmatur Exemplo Centurionis, qui, ut habetur Act. 10. multa bona agebat, ut ibidem dicitur, & tamen mittebatur ab Angelo ad Petrum, ut ex hoc intelligeret, quid ipsum facere

oporteret. Et c. 11. v. 13. refert Petrus, quod Angelus monuerit sic dicens: *narravit autem nobis, quod Angelum vidisset dicentem sibi, mitte in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus, qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu & universa Domus tua.* Super quæ verba D. August. L. 1. de Bapt. contra Donat. c. 6. sic scribit: *quidquid boni habebat Cornelius Actor. 10. prodesse ipsi non poterat, nisi per vinculum Christiana societatis incorporaretur Ecclesia, Præclarè in hanc rem D. Fulgentius L. ad Petrum Diaconum de Fide ante annos 1100. sic scripsit. firmissimè tene, ac nullatenus dubites, quemlibet hereticum aut schismaticum in Nomine Patris & Filij & Spiritus S. Baptizatum, si Ecclesia Catholica non fuerit aggregatus, quantascunq; elemosinas fecerit, & si pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse salvari. Quæ verba notatu dignissima jam supra ad initium hujus operis attulimus. Et alia plura in eundem sensum habentur apud D. D. à Walenburch. de Unit. Eccl. lib. 1.*

Juxta has & plures alias tam egregias S. Scripturæ Auctoritates, & S. S. Patrum testimonia meritò in Concilio Lateranensi, ut habetur Cap. firmiter, de Sanct. Trinit. & fide Cathol. definitum est, quod una sit universalis Ecclesia extra quam nemo salvetur, Ratio esse potest, quia si plures essent veræ Ecclesiæ, tunc etiam plures esse deberent veræ Fides; sed non dantur plures Fides. Ergo non dantur plures Ecclesiæ veræ Maj. probatur; quia essentialis ratio Ecclesiæ consistit in Fide. Ergo non possunt plures dari Ecclesiæ, nisi plures dentur Fides. Min. constat ex Apost. ad Eph. 4. v. 5. *unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus & Pater omnium.*

IV. *Doctrina Secunda.* Ecclesia Catholica est una & concors in Fide. Ita omnes Catholici. Potest autem hæc Unitas tripliciter considerari. 1. prout inter Modernam & Veterem doctrinam invenitur. 2. ut inter Membra eorumq; Caput. 3. ut singulorum Membrorum inter se. Primam Unitatem & consensum doctrinæ modernæ cum veteri primitiva reperiri in Ecclesia Romana, constat ex universis nostris Controversijs, in quibus ostendimus, singula Romanæ Ecclesiæ dogmata penitus convenire cum dogmatibus Patrum ac Fidelium. Nec ullus unquam, quantumvis tumidus Prædicans, in minimo contrarium docere potuit. Interim minimè negandum, aliqua olim dogmata explicitè saltem non fuisse credita, quæ hodie sic creduntur: Item aliqua extitisse inter Patres dubia, quæ hodie indubitata habentur; quia scil. multa successu temporis ab Ecclesia per assistentiam Spiritus S. primùm ex S. Script. fuerunt eruta, declarata, definita, ac determinata; imò nonnulla per eandem Spiritus S. Assistentiam de novo revelata juxta alibi dicta. Ideo quippe Christus dedit Spiritum Sanctum Joannis 13. v. 16. Ut doceret omnem veritatem, prout quovis tempore fuerit necessarium.

V. Secundam & Tertiam Unitatem, quæ in consensu Membrorum inter se: & cum Capite consistit, in eadem Romana Ecclesia & nunc vigere, & semper viguisse, non minùs liquet. Nam temporibus primævis, & modernis neque ulla Ecclesia particularis pro verè orthodoxa fuit habita, nisi quæ cum Romana Ecclesia communicaret: neque ullus unquam homo privatus fuit habitus Catholicus, nisi qui in doctrina cum Romano-Catholica Ecclesia consentiret, ut exemplis innumèr.

innumeris Ecclesiasticae historiae ac Patrum testimonijs est manifestum; ac proinde non potuit non esse in Ecclesia Romana perpetua doctrinae consensus tam Membrorum inter se, quam horum cum Capite; Etenim quae sunt eadem unitario, inter se quoque eadem sunt censenda. Quae de re pulcherrime Irenaeus adversus haereticos L. 1. c. 3. hanc fidem, inquit, Ecclesia & quidem in universum mundum disseminata diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, & similiter credit is, videlicet quasi unam animam habens, & unum cor, & consonanter haec praedicat, haec docet, & tradit quasi unum possidens vs. Nam etsi in mundo loquela dissimiles sunt, sed tamen Virtus Traditionis una & eadem est. Et neg, ha, quae in Germania sunt fundatae Ecclesiae, aliter credunt, aut aliter tradunt: neg, ha, quae in Hiberis sunt: neque ha, quae in Celtis sunt: neque ha, quae in Oriente: neg, ha, quae in Aegypto: neg, ha, quae in Lybia: neg, ha, quae in medio mundi sunt constituta. Sed sicut Sol creatura Dei in universo mundo unus & idem est, sic & lumen, praedicatio veritatis ubiq, lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad agnitionem veritatis pervenire. In quibus verbis S. Pater causam hujus consensionis inter Nos Orthodoxos insinuat, nempe quod sequamur eandem regulam credendi, traditionem & definitionem Ecclesiae, quod est fundamentum concordiae, juxta D. Paulum ad Philip. 3. v. 16. idem sapiamus & in eadem permaneamus regula.

VI. Quod si in privatis quorundam libris ac Scriptis contraria appareant, illa solummodo sunt Scholastica, quae sub fidei necessariam non cadunt; aut si dogmata sunt fidei, tunc vel ab illis ante legitimam declarationem Ecclesiae, vel à particularibus tantum personis Scripta sunt, sed ab Ecclesia damnata; in quibus si pertinaciter persistant, eo ipso tanquam membra putrida ab Ecclesia rescissi sunt, ideoq; Ecclesiae consensio nihil derogant.

VII. Ad praedictam autem unitatem fidei in membris inter se non est opus, ut omnes Fideles explicitè omnia credant, sed sufficit, si in quibusdam explicitè conveniant, in reliquis implicitè credendo generatim omnia, quae docet Ecclesia, licet in specie non omnia sciant; multa quippe mysteria fidei sunt in Concilijs hinc inde definita, & à Theologis cognita, quae simplices ignorant. Attamen singulos Fideles promptos esse oportet ad credendum quidvis, quod Ecclesia sufficienter proponit tanquam verum ac de fide, ita ut contrarium elicere actum minime audeant; quippe prohibitum est judicare, Ecclesiam in rebus fidei errare posse, cum illa, teste Paulo ad Timoth. 3. v. 15. sit columna ac firmamentum veritatis.

VIII. Doctrina tertia. Nulla haereticorum Ecclesia est Una. Nam sectarj alij alia sibi dogmata cudunt. Stellae Caeli citius numeros, quam eorum in fidei articulis discordantes inter se sententias, quibus adeo inter se dissident, ut alter alterum graviter inculset, & haereseos damnet, novamque excitet sectam. Hinc vix natus est Lutheranismus, & ex ipso prodierunt Antinomi, Osiandristae, Stanckaristae, Majoristae, Flacciani Adiaphoristae, Ubiquistae, &c. Calvinismus inter discordias natus, & educatus, & progressus est, adeo ut nomen quidem Calvinisticum non mutent, singulae tamen sectae novum sibi cognomen acquirant. P. Laurentius Forer in Quaest. Vexat. P. 2. L. 2. Sect. 3. cap. 8. ex uno Calvinis-

ta Honorio Reggio, sive Georgio Hornio ducenas & octoginta novas horrendas sectas & haereseos extraxit, quae hoc tempore in Anglia, & Hollandia grassantur, è quibus aliqui vocantur Presbyterani, Erastiani sive Independentes: alij Colemanniani sive Congregationales, nonnulli Orthodoxi, Pseudo-independentes sive Fanatici. Quidam Anabaptistae Quarentes, & mille alij è solius Lutheri & Calvinii caeno enati. Mirum autem non est, haereticos in tot sectas dividi; quippe accidit istud; quia ab uno vero Christi corpore, quod est Ecclesia Catholica, & à Spiritu S. qui est Auctor unitatis, se ipsos sequestrando avulsi sunt. Unde pulchrè D. August. L. 1. contra Epist. Parmen. Donat. cap. 4. sic scribit: jam multa frustra de illo frusto per totam Africam facta sunt; sic sic necesse est, ut minutatim secti consurgant, dispareant, qui tumorem animositatis suae vinculo Catholicae paci praeulerunt, &c. Hoc de Haereticorum sectis adeo verum est, ut ipse Lutherus volens non nisi id fuerit confessus in Dial. 5. sic scribens: neg, enim ulli unquam haeretici victi sunt vi aut astu, sed mutua dissensione: nec aliter cum eis pugnat Christus; quam mixto inter eos spiritu vertiginis & dissensionis, sicut inter Babylonica turris operarios, & in novo Testamento inter Arianos, Donatistas, Pelagianos, &c. Ita ut Hilarius S. vir gloriatur L. de Trinit. Bellum Haereticorum esse pacem Ecclesiae, &c. Haec Luther; quod revera & in ipsius & Calvinii sequacibus etiamnum hodiè impletur. Et licet in varijs conventibus sectarj tollere has discordias laboraverint, frustraneo tamen semper conatu, quia non habent certam Regulam Fidei, sed aliter alij interpretantur.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

IX. Error Primus. Non opus esse, ut vera Ecclesia sit una. Ita innuit Calvinus in praefatione Instit. ubi scribit non esse mirum, si ex religione sua mox oriuntur divisiones & sectae contrariae, cum id etiam acciderit Ecclesiae Apostolorum. Sequuntur Magistrum suum Calvinistae apud Amel. An. 55. Tom. 2. Item Lutherani apud Gerhardum Lib. 2. P. 1. à fol. 885. ubi fol. 899. expressè ait, unitatem Fidei ac doctrinae in Ecclesia non esse in hac vita perfectam, & sufficere fundamentalem unitatem, quae in consensione articulorum principalium consistit Probat, 1. Ecclesia statim ab initio in multas sectas fuit divisa Simonianorum, Ebjonitarum, Cherinthianorum, & alias 2. Non solum haeretici, sed etiam Fideles Apostolis se opposuerunt quoad observantiam Legis Mosaeicae, ut videre est Act. 11. v. 2. 3. Ipsi Apostoli Petrus, Paulus, Barnabas interdum inter se discordarunt ad Gal. 2. v. 11. Act. 15. v. 39. 4. Id ipsum futurum praedixit Christus Matth. 10. v. 34. Non veni mittere pacem, sed gladium. 5. Unio per se considerata non est Ecclesiae proprietates, tribuitur enim Antichristo Apoc. 17. v. 13. bi sunt unius sementiae, & vires ac auctoritatem suam bestiae tradent. 6. Unitas est proprie Spiritualis, mystica, & non sensibilibus. 7. Unio in vera fide non est notior ipsa fide.

X. Ille error non solum Sac. Scripturis & Patribus adversatur, sed etiam Rationi & experientiae Ra-

tia. Rationi quidem; quia perfecta sunt Opera DEI. Ergo vel maximè Ecclesia, hoc est, publica hujus professio intaminata est; qualis non est, quæcunque vel unicâ hæresis aut erroris contra fidem labe sordescat. Experienciæ verò; quia videmus omnes illas Ecclesias; quæ à Romano-Catholica se diviserunt, tanquam ramos præciosos continuò aruisse juxta illud Osæ 10. v. 2. divisum est cor eorum; nunc interibunt. Profectò Ecclesiæ Asiaticæ & Africanæ; quæ quondam ita floruerunt; ut numerosissima Concilia celebrarent, & semper haberent plurimos viros doctrinâ vel Sanctitate, vel utroque Dei munere clarissimos; ab eo tempore, quò ab Ecclesia Schisma fecerunt, nulla Concilia celebrârunt, nullos habuerunt homines famâ Sanctitatis aut doctrinæ toti orbi notos; & nunc in summâ ignoratione versantur. Unde non malè Lutherus in Libr. de votis monasticis: *mendacia, inquit, certius dignoscere non potes, nisi quando sibi metipsis contraria sunt. A Deo etiam ita ordinatum est; ut impij semper se ipsos confundant, & quoad mendacia non consonent, sed semper contra semet ipsos resistentur.* Similia habet in Comment. ad Gal. 5. ubi doctrinam veræ Ecclesiæ comparat puncto mathematico; cui nec addi, nec demi aliquid potest. Cæterùm Lutheri contradictiones colligit Cochleus in Septicipite Luthero, ubi ad finem adjecit 36. varias sententias ejusdem de Communionem sub utraq; specie. Christus olim Petro Episcopo Alexandrino scissâ veste se obtulit videntem, rogatusque ab Episcopo, quis hanc ejus tunicam ita fœdè lacerasset, responsum est à Christo: *Arius fecit.* in Breviâr. Roman. 26. Nov. Si nunc grassantibus Lutheri & Calvinii Sectis Christus iterum, uti posset, in simili vestis forma apparere; & rogatus responderè dignaretur; quis hanc illi tunicam ita immaniter disci dissent, responsum utque audiremus à Christo: *Lutherus & Calvinus fecerunt.* Argumenta allata nullius sunt momenti, ut ex illorum solutione apparebit. Itaque

XI. Responderetur. Ad 1. Hæreticos non fuisse in Ecclesia; quàmprimùm enim Ebrion, Cerinthus, & alij in hæresin inciderunt, ex Ecclesia exidentes membra hujus esse deserunt; unde illorum dissidia non turbant pacem & unitatem Ecclesiæ. Non obstat, ante Constantini Magni tempora ipsam etiam Ecclesiam in diversas hæreses dici divisam. Nam Ecclesia subindè largè, & improprie accipitur, sicuti etiam nomen Christianismi pro omnibus ijs, qui quoquo modo Christum profitentur; & quia etiam hæretici aliquo modo ad Ecclesiam pertinent, ut supra diximus, etiamsi absolutè & simpliciter extra illam existant, idcirco à Gentibus dici solet, in Ecclesia, seu inter Christianos esse sectas.

XII. Ad 2. Dissensionem primorum Fidelium circa observationem Legis Mosaicæ non repugnasse Fidei; siquidem abrogatio legis Mosaicæ nondum erat definita ab Ecclesia; definitioni autem postmodum subsecutæ omnes Fideles suum iudicium submiserunt. Corinthij quoque & Galatæ perniciosè erraverunt, sed non pertinaciter, ideoque habitus sunt adhuc veræ Ecclesiæ membra, licet infirma; quod si pervicaciter in errore persistissent, sine dubio Apostolus eos non inter filios numerasset, sed anathematè illos percussisset.

XIII. Ad 3. Apostolorum discrepantiam non fuisse de fide, sed de quibusdam factis particulariis, sicuti utrum Petrus rectè fecerit simulan-

do Judæismum? & utrum Marcus in socium Missionis Evangelicæ fuerit assumendus. In priori casu Petrum non peccasse, contendit Hieronymus, & post hunc Theophylactus ac Cardin. Baronius, quidquid fecus putent August. & alij, qui tamen omnes fatentur, peccatum Petri fuisse leve seu veniale, non erroris in fide, sed in facto. In posteriori casu Deo sic providente factum id fuisse, ait Chrysostr. ut hac viâ Barnabas à Paulo divelleretur; atque ita pluribus Evangelium denuntiaretur.

XIV. Ad 4. Christum non prædixisse pugnâ Fidelium inter se aut cum Capite suo, sed Fidelium cum Infidelibus; ut patet ex contextu, & bene explicat Maldonatus in cit. Locum. Ait Gerhardus fol. 901. juxta Bellarm. licere resistere Pontifici invadenti animos, vel Rempublicam perturbanti. Ergo etiam separare se ab illo. Negamus consequentiam. Nam resistentiâ fit contra privatam personam. At pontificia potestas, ut sic, est Sacrosancta, ac separare se velle ab ea, ut sic, est nefarium.

XV. Ad 5. Unionem qualemcunq; cum capite & membris per se solitariè sumptam non esse notam infallibilem veræ Ecclesiæ: sed eandem Unionem in unitate fidei esse certissimam notam saltem negativè; hoc est; evidens esse, veram Ecclesiam non esse, ubi ea Fidei unitas non est. Quod additur ex Apoc. 21. nihil profus facit contra unitatem nostram, quæ in Religionis negotio consistit; quia consensus illorum Regum cum bestia, & conjunctio virium cum eadem non magis arguit unitatem in Religione, quàm conspiratio diversissimorum hodie hæreticorum contra Pontificem Romanum; in quem omnes, veluti vulpes. Samsonis, malevolentia nexu colligati unanimiter impetum faciunt, quoties possunt.

XVI. Ad 6. Distinguendo: Unio Ecclesiæ adæquatè spectata est Spiritualis, mystica & non sensibilis; negatur: inadæquatè & ex parte sumpta, conceditur. Nam ad propriam Ecclesiæ unionem internam & Spiritualem externa quoque ac sensibilis professio spectat.

XVII. Ad 7. denique. Transeat, cum ex eo nihil inferatur contra nos. Nam ex dictis jam constat; nos non asserere unionem in hac fide, sed unitatem in negotio Religionis Fidei (abstrahendo à veritate) esse signum veritatis credendæ.

XVIII. *Error secundus.* Nostram Ecclesiam Romano-Catholicam non esse unanimes in fide Ita Calvinus, Lib. 4. Instit. c. 13. §. 14. inde colligens; non esse apud nos veram Ecclesiam; quia apud nos, inquit, sunt tot schismaticorum conventicula, & divisiones; quot sunt Monasteria, & Scholæ; quorum illa diversa habent altaria, alia scilicet in Ecclesijs parochialibus; alia in proprijs; istæ diversas tenent opiniones. Sacerdotes etiam sub utraq; specie debent communicare, Laici sub una. Item Sacerdotibus prohibitum est Sacramentum Matrimonij; & vicissim Conjugatis Sacramentum Ordinis. Addit Gerhardus negari non posse, inter Asteclas Romanæ Ecclesiæ, & inter recentiores Pontificios agitari varias Controversias de articulis Fidei. Afferit in hunc finem Librum Henrici de Hassia circa Annum 1410. scriptum, cui titulus: Contra insulas & noxiâs Monachorum fixas. Adducit alius Novator ex Adamo Tannero in præfatione ad Theol. Scholast. hæc ipsius verba: *dici potest intra triginta hos pro-*

hes proximis annis quoad ea, quae salvâ fide inter Scholasticos D. D. disputari solent, magnâ ex parte novam quodammodo Theologiam esse prognatam. Plura congerit Crocius apud D. D. à Walenburch Tom. 1. L. 5. de unit. Ecclesiae fol. 104. quibus ostendere vult, Ecclesiam Papisticam non est illam unam, extra quam pereundum sit.

XIX. Nos Romano-Catholicos tenere doctrinam Unam, & concordem in Fide, constat luculenter. Nam admittimus omnes Libros S. Scripturae, quos admittit Ecclesia, & quidem in eo sensu, quo ipsa admittit. Admittimus omnes Traditiones seu Verbum Dei non scriptum, quas admittit Ecclesia. Admittimus septem Sacramenta, sicut admittit Ecclesia. Admittimus omnia Consilia generalia, quae tanquam legitima admittit & approbat Ecclesia. Admittimus omnes & singulos articulos Fidei, quae admittit Ecclesia: & reprobamus omnia tanquam haereses & errores contra fidem, quae sic reprobat Ecclesia. Et quidquid jam sentiamus, atque acerrimè circa res nondum ab Ecclesia definitas disputemus, si tamen aliquam ex illis Ecclesia determinaverit tanquam fidei divinâ credendam, paratissimi sumus, sensum nostrum ponere, & illam rem pro articulo Fidei propositam humillimè amplecti, tenere, asserere, ac tueri. Quomodo ergo non omnes in articulis fidei idem dicimus, vel sapimus. Quare merito de nobis sic scripsit Cyprian. Lib. de unitate Ecclesiae c. 5. in haec verba: *Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos spargit. Unum tamen Lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos in omnem terram copiam ubertatis sua extendit, profusentes largitur rivos latius expandit, unum tamen Caput, & Origo una, & una Mater secunditatis successibus copiosa. Illius factu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu ejus animamur. Adulterari non potest Sponsa Christi, incorrupta est & pudica: unam Domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit, &c. Et cum haereses & schismata postea nata sint, dum conventicula sibi diversa constituunt, veritatis Caput atq; Originem reliquerunt. Hucusq; Cyprian. quibus ad Unitatem Ecclesiae Catholicae in rebus fidei nihil clariùs dici, nihil meliùs addi potest. Nunc*

XX. Respondetur ad argumenta in oppositum. Schismaticum non fieri ullum propter diversum Altare materialiter, sed formaliter; alioquin omnes Parochi forent schismatici, quia habent diversa altaria in eadem Diœcesi. Monachos antiquos non habuisse proprium altare, sed accepisse Sacramenta in Ecclesijs parochialibus, falsum est, ut ostendit ex Patribus Bellarm. L. 4. de vobis Ecclesiae cap. 10. §. ad 2. argumentum dico. Scholae Thomistarum & Scotistarum, & universim Doctores Pontificij non dissentiant in ijs rebus, quae ad Fidem pertinent, sed in alijs, de quibus Ecclesia nihil adhuc definit, cujus sententiae omnes Catholicos se subijciunt, uti S. August. dicit de dissensionibus Doctorem sui temporis Lib. 1. Contra Julian. Disserepantia communio- nis apud nos Catholicos non oritur ex diversitate fidei (quippe credimus omnes tam in una, quam utraq; specie contineri totum Christum) sed tantum ex lege Ecclesiastica, quae ad cavendam effusionem & irreverentiam Sanguinis Christi vetuit plebi calicem porrigi. Similiter Ecclesia Sacerdotibus prohibuit Matrimonium, & Convigatis Ordinem, propter indecentiam, non propter diver-

sitatem fidei circa essentiam Sacramentorum. Adeoq; salvâ unitate fidei potest esse diversitas in usu Sacramentorum. Taceo argumentum retorqueri posse; quoniam & ipsi haeretici in usu Sacramentorum discrepant, quia abstemij sub una specie communicant: alij sub utraque. Infantibus penitus negatur Eucharistia. Crocius nihil eorum, quae contra unitatem Ecclesiae Catholicae in fide congerit & objicit, solide probat, ut ordine ostendunt D. D. à Walenburch, loc. cit. & ex dictis facillimè rejiciuntur.

XXI. Hinc. Clarissimè apparet. Imaginem esse calumniam Amesij Tom. 2. fol. 68. libros quosdam Becani & Bellarmini propter doctrinam de Gratia & Libro Arbit. Parisijs fuisse damnatos, & combustos. 2. Insignem etiam esse injuriam Menonis Hanneken in Irenico suo fol. 722. Praedestinationem Bellarmini & aliorum Jesuitarum cum doctrina Iansenistarum ab Innocentio X. & Alexandro VII. summis Pontificibus esse dampnatam. 3. Crassam esse mendacium Gerhardi loco cit. Recentiores Pontificios Theologos varias Controversias inter se tractare de articulis Fidei. 4. Libellum Henrici de Hassia nihil facere ad rem, cum litès illæ inter Monachos minimè res fidei concernant. 5. Novatorem illum ineptè cavillari Tannerum, cum iste expressè addat, salvâ fide, quasi dicat, circa Fidei articulos nihil moveri aut innovari: cetera vero indices magis declarari, firmari, & mirâ eruditione in Scholis exornari. De Graecis & Schismaticis supra diximus, quinam ex ijs in Ecclesia sint, & unitatem cum hac servant. Tempore autem schismatum, & Antipaparum dissensione sufficit, si quis ita habeat affectum unionis cum sede Apostolica, ut quando fuerit certus Papa, velit ipsè etiam effectu se illi conjungere.

XXII. Tertius error est. Lutheranam & Calvinicam Ecclesiam consentire in fide. Ad hoc persuadendum dicunt cum Gerardo supra adducto, discordiam illam inter suos non esse in fundamentalibus articulis fidei, sed tantum in levioribus rebus; ad unitatem autem Ecclesiae sufficere unitatem in fundamentis; quod si aliqui in fundamentis dissentent, ajunt, eos esse paratos mutare sententiam, si qui contrarium in scripturis ostenderint. Quemadmodum igitur, inquit Meno Hanneken in suo Irenico fol. 723. Romani suorum Theologorum discordias absq; detrimento unitatis excusant, ita nos Evangelici asserimus, Theologos nostros non in re ipsa Fidei, sed in modo solum loquendi sibi adversari, veritati S. Scripturae semper consentire paratos.

XXIII. Error hic manifestè ostendit, Sectarios suis novitatibus dissidentes delabi in adiaphoriam, seu Indifferendissimum, quasi quilibet salvarj posset, si modò potissimos seu fundamentales articulos de Sanctissima Trinitate ac Christo Domino ceterosq; in Symbolo Apostolico teneat, quantumvis alia fidei dogmata sufficienter proposita, aut etiam unum ex istis non credat, sed discrepet. Contra quam adiaphoriam fusè egimus in praeludio, quae est. 1. Controversia hujus operis. Ceterum haeretici frustra suam discordiam alieno tegere pallio laborant.

XXIV. Nam Primò. Quis nescit, eos in articulis Fidei praecipuis inter se dissentire; & Lutheranos quidem aliter in Suevia, aliter in Saxonia, aliter in Dania docere; Calvinistas vero aliter

in Germania, aliter in Anglia, aliter in Gallia, &c. sentire; & tam in horum, quam illorum Ecclesijs alios ab alijs gravium errorum in fide incursari, ac velut apertos hæreticos damnari. Unde inter alias causas, cur multi Lutheranismum & Calvinismum deserant, non ultima est prædicta dissensio, & assidua rerum fidei immutatio, ut sæpe Catholici D. D. demonstrarunt, ac nominatim Caspar Ulenbergius in Germanico Libro de gravibus motivis, cur quilibet in Catholica fide persistat.

XXV. *Secundo.* Ipsimet Sectarij nesciunt, quinam in Theologia sint fundamentales Articuli; atq; in hoc ipso discrepant, quibus apertissime contradicit ipsorum Magister Lutherus, qui non distinguit inter articulos fundamentales, & alios quosvis Tom. 5. super 17. cap. Matth. ubi sic scribit: *granum sinapis est rotunda figura, ita esse debet Fides nostra rotunda, id est, complectens omnes omnino Articulos; quantumvis aliquis sit ac videatur modicus, nam qui in uno articulo non bene credit, sive, ut ait Jacobus, in uno peccat, peccat contra omnes.* Simile quid habet Tom. 2. Germanico Wittenb. qui, inquit, *Deum in uno mendacij arguit, & blasphematur, totum Deum blasphematur, & peragit omnes blasphemias, Deus est unicus Deus, qui non patitur se dividi, nec in uno laudari, in altero vituperari potest.*

XXVI. *Tertio.* In fundamentalibus etiam discrepant Sectarij. An non fundamentales sint articuli: quilibet salvari potest, si duodecim Symboli Apostolici capita credat, etiamsi cæteris Ecclesie dogmatibus fidem neget? Item Humanitas Christi est ubique, perinde ac Deitas in omni ligno, lapide, gramine &c. imò in fune, quo Judas se suspendit. Prius horum negat D. Hülseman: affirmat D. Calixtus. Posterius negat Doc. Calixtus: affirmat D. Hülseman. Uterq; horum est Lutheranus, & multas in suam quisque trahit partem. Plures similes discrepantias tam Lutheranorum, quam Calvinistarum in fundamentalibus Articulis notant Romani Scriptores. Videri etiam potest Jodocus Kedd. in Epistola ad studiosos, & hujus dedicatio. Et Foreti Indiculus dissidiorum apud Calvinistas Parte 2. *Vexatæ Quæst. Lib. 2. Sect. 2. cap. 7.* Labet solum ad jungere unicum testimonium ex Adversarijs, ex quo liquido constat, quanta apud Reformatos (quales non minus Lutherani quam Calvinistæ videri volent) in rebus fidei sit discrepantia & doctrinæ innovatio; est illud Tutitij, qui ad Bezam de Theologis reformatis ita scribit: *Palantes circum feruntur omni doctrina vento agitati, & in altum sublatis modo ad hanc, modo ad illam partem deferuntur.* Horum, quæ sit hodiè de Religione sententia, sive fortasse possis, sed quæ eras de eadem futura sit opinio, neq; tu cerid affirmare que, as. In quo tandem Religionis Capite congruunt Ecclesie inter se, quæ Romano Pontifici bellum indixerunt? A capite ad calcem si percurras omnia, nihil propemodum reperies; ab uno affirmari, quod alter non statim impium esse clamitet. Ita Tutitius infelix ille Quinquè ecclesiensis olim Episcopus.

XXVII. *Quarto.* Non est par ratio Catholicorum & hæreticorum quoad præparationem animi erga Judicis sententiam; siquidem Catholicorum Iudex nimirum S. Ecclesia ita perspicue rem definit, ut nulla restet dubitandi causa; sed his statim desinat; At verò Scriptura, ad cujus judicium hæretici appellant, est obscura, & variè interpre-

tabilis, ut his nunquam finiatur, alio aliter interpretante, & circa sensum ejus novas Controversias movente, ut nimis docet experientia, & pulchre in hanc rem Hieronymus in cap. 16. Ezech. sic scribit: *semper errantium fluctuant pedes, nec sunt solida vestigia quæ contra veritatem sunt, sed hic illucq; discurrunt, & circumferuntur omni vento doctrinæ.* Videantur D. D. à Walemburch Tom. i. Controversiarum Fidei supra cit. de unitate Ecclesie Tr. 9. Lib. 2. cap. 7. Item eodem Tom. Tract. 3. ubi à fol. 491. tam fuse, quam doctè agunt de Articulis necessarijs, fundamentalibus seu essentialibus eorundemq; oppositis erroribus. Et simul apertissime ostendunt; Sectarios de articulis fundamentalibus nihil certi habere; interq; se dissentire. Nobis ea, quæ diximus, ad propositum nostrum abunde sufficient.

CONTROVERSIAM XVII.

DE SANCTITATE ECCLESIE.

SANCTITATIS Ecclesie veræ Symbolum est Cœcæus ille funiculus, de quo Josue. 2. v. 21. & cap. 6. v. 25. *Quemadmodum enim per istum olim Domus Rahab, tanquam fidelis à Judæis fuit agnita, ita nunc Religio vera per sanctitatem à Sectis falsis discernitur.*

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina Prima.* Veræ Christi Ecclesia debet esse Sancta. Ita enim vocatur in Symbolo Apostolico, & Nicæno, sumptâ denominatione non à multitudine, sed à præstantia Membrorum Ecclesie, sicuti multa vocantur aurea v. g. gladij, calices &c. etiamsi plus alterius metalli, quam auri contineant: Est autem duplex Sanctitas Doctrinæ scilicet & Morum. Prior non debet solum negativè docere nihil iniquum, & indecens; sed etiam positivè ostendere, in quonam sita sit veræ sanctitas, & quâ ratione ad ipsam perveniatur, ut, quisquis hanc doctrinam lætutus fuerit; cerid sanctus evadat; quod indicatur Deut. 4. v. 6. ubi dicitur: *hec est vera sapientia, & intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hec dicant: en populus sapiens & intelligens, Gens magna &c.* Ubi patet, quod præcepta Dei populo seu Ecclesie suæ data sine talia, ut si gentiles illa audiant ex illis cognoscant, illum populum Dei esse. Posterior est, quæ re ipsa mores informat, ut semper aliqui saltem verè sancti & perfecti in Ecclesia reperiantur, qui non solum credant, sed etiam mores ita componant, ut nihil in eis jure reprehendi possit, uti de Parentibus Joannis Baptistæ Zacharia, & Elisabeth scribit Luc. cap. 1. v. 6. *Erant ambo justi ante Deum incedentes in mandatis & justificationibus Domini.*

II. Ne igitur illa sanctitas doctrinæ merè sit speculativa, sed etiam practica, accedere debet ita